

PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY - ZŠ SOBOTKA

2022 - 2027

cíle, strategie, plány a postupy v oblasti prevence pro ZŠ Sobotka

Oficiální název školy:	Základní škola, Sobotka, okres Jičín
Adresa:	Jičínská 136, 507 43 Sobotka
Webové stránky:	www.zssobotka.cz
Právní forma:	příspěvková organizace
Obor vzdělávání:	ŠVP pro ZV, Škola pro všechny, č. j.: 670/2016
Zřizovatel:	Město Sobotka, Boleslavská 440, 507 43 Sobotka

ředitelka školy: **Mgr. Jana Knapová**

zástupkyně ředitelky: **Ing. Marcela Pipková**

vypracoval metodik prevence: **Mgr. Daniel Krejčík**

Sobotka 2023

Obsah:

- I. *Stručná charakteristika dokumentu*
- II. *Stručná charakteristika školy*
- III. *Poradenští pracovníci ve škole, cíle školního poradenského pracoviště a výchovná komise*
 - IV. *Úloha pedagogických pracovníků v rámci primární prevence*
- V. *Preventivní program školy, cíle prevence a preventivní plán pro školní rok 2023/2024 - SEPA*
 - VI. *Krizový plán a jeho vymezení, postupy a vybrané oblasti rizikového chování*
- VII. *Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování*
 - VIII. *Doplnění a vymezení pojmu šikana*
- IX. *Duševní zdraví žáků - bude upraveno v 2.pololetí školního roku 2023/2024*

I. Stručná charakteristika dokumentu

Preventivní program školy je dlouhodobý nástroj primární prevence pro oblast sociálně patologických jevů. Zaměřuje se na jejich příčiny, prevenci a možnosti řešení. Je zaměřený především na primární prevenci proti záškoláctví, násilí, šikaně a kyberšikaně, proti užívání návykových látek a dalším projevům rizikového chování žáků. Je doplňujícím dokumentem ke školnímu vzdělávacímu programu a slouží jako podklad pro zpracování ročního preventivního programu školy. Podporuje zdravý životní styl, pomáhá žákům z ohrožených skupin při ochraně jejich lidských práv, usiluje o snížení výskytu rizikového chování u žáků na naší škole.

Doba platnosti: 5 let

II. Stručná charakteristika školy

Základní škola, Sobotka, okres Jičín, je plně organizovaná venkovská škola s devíti postupnými ročníky. Kapacita školy je 510 žáků, průměrná naplněnost v posledních letech je cca 400 žáků. V aktuálním školním roce k 30.9 dochází na naši školu 398 žáků. Ve škole působí celkem 27 pedagogů, 8 asistentů, z nichž někteří působí společně s dalšími 3 vychovateli ve školní družině. Kromě soboteckých dětí do školy dojíždějí žáci z pěti spádových obcí: Libošovice, Markvartice, Mladějov, Osek a Samšina.

Škola působí ve dvou propojených budovách, historická část je z roku 1893, moderní přístavba z roku 1999, kdy škola prošla celkovou rekonstrukcí. Do obou budov je bezbariérový přístup, k dispozici je osobní výtah. Vzdělávání žáků probíhá podle ŠVP pro ZV, který nese podtitul "Škola pro všechny", což znamená, že dveře máme otevřené pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a že se snažíme, aby chodili do školy rádi a aby se v ní cítili dobře a bezpečně. Náš školní vzdělávací program se maximálně snaží využít všechny přednosti, které náš region nabízí. Kulturní památky, bohatou historii, přírodní památky.

Pedagogická a odborná způsobilost pedagogického sboru dlouhodobě převyšuje 90 %. Škola umožňuje pedagogům doplnit si potřebnou kvalifikaci studiem na VŠ, podporuje DVPP (Další vzdělávání pedagogických pracovníků), které je systematicky orientováno na inovační procesy ve školství. Všichni pedagogičtí pracovníci jsou proškoleni v práci na počítači a v problematice společného vzdělávání. Ve vyučovacím procesu i v mimoškolní zájmové činnosti využíváme specifické odbornosti a dovednosti pedagogů i ostatních pracovníků školy. Ve škole pracují 3 speciální pedagogové, 8 pedagogických asistentek, 2 výchovní poradci, metodik prevence rizikového chování, koordinátor environmentální výchovy. Škola nemá vlastního psychologa, využíváme proto odborné pomoci PPP a SPC Jičín a SPC Turnov. Konkrétnější údaje o pracovnících školy pro daný školní rok jsou uvedeny ve výroční zprávě školy a ve školní kronice.

III. Poradenští pracovníci ve škole

V souladu s vyhláškou 606/2020 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných vzniklo na naší škole k 1. září 2016 školní poradenské pracoviště (dále jen ŠPP), které poskytuje poradenské a konzultační služby žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogům. Školní poradenské pracoviště se nachází ve druhém patře historické budovy - místnost číslo 25.

Školní poradenské pracoviště (krizový tým) tvoří:

Ředitelka školy : Mgr. Jana Knapová - knapova@zssobotka.cz

Výchovni poradci : Mgr. Pavla Kozáková (5. - 9. třída) - kozakova@zssobotka.cz

a Mgr. Daniel Krejčík (1.- 4. třída) - krejcik@zssobotka.cz

Metodik prevence : Mgr. Daniel Krejčík - krejcik@zssobotka.cz

Speciální pedagožka : Mgr. Kateřina Jirásková - kjiras@seznam.cz

Speciální pedagog : Mgr. Miloslav Najman - najman.m@volny.cz

Cíle ŠPP:

- prevence školní neúspěšnosti a sociálně nežádoucích jevů
- realizace preventivních programů na škole
- zajištění kvalitní služby kariérového poradenství pro žáky
- příprava podmínek integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním a žáků nadaných
- vybudování příznivého sociálního klima na škole i v jednotlivých třídách
- zajištění včasné intervence při aktuálních problémech žáků a třídních kolektivů
- zlepšení komunikace mezi školou a rodiči
- koordinování služeb ŠPP s dalšími poradenskými institucemi
- poskytování metodické podpory jednotlivým pedagogům

Výchovná komise:

Bude řešit závažnější problémy chování a prospěch žáků. Převážně pak ty problémy, které řešil třídní učitel a následně nedošlo ke zlepšení. Jedná se o rizikové projevy chování jako je šikana, záškoláctví, agresivita, nekázeň, zhoršený prospěch, závislostní chování apod. Cílem není pouze sankcionovat jednotlivé přestupky, ale nastavit především preventivní opatření k potlačení

výskytu rizikových projevů chování a nabídnout pomoc při zvládnání těchto problémů. Doporučené složení výchovné komise: ŠMP, VP, TU, ŘŠ (+ZŘŠ) a zákonný zástupce.

IV. Úloha pedagogických pracovníků v rámci primární prevence

Ředitelka školy

Ředitelka školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním metodikem prevence a výchovným poradcem, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Ředitelka školy dále vytváří podmínky pro předcházení vzniku rizikových projevů chování zejména:

- a) zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci rizikových projevů chování,
- b) kontrolou realizace a pravidelným vyhodnocováním „Preventivního programu školy“ a začleněním „Školní preventivní strategie“ do osnov a učebních plánů školního vzdělávacího programu školy,
- c) řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem rizikových projevů chování ve škole,
- d) jmenováním školním metodikem prevence pedagogického pracovníka, který má pro výkon této činnosti odborné předpoklady, případně mu umožní studium k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence rizikových projevů chování,
- e) pro systematické další vzdělávání školního metodika v oblasti specifické primární prevence a pro činnost školního metodika s žáky a zákonnými zástupci ve škole,
- f) podporou týmové spolupráce školního metodika prevence, výchovného poradce, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování „Preventivního programu školy“
- g) spoluprací s metodikem prevence v PPP a s krajským školským koordinátorem prevence,
- h) podporou aktivit zaměřených na využívání volného času žáků se zřetelem k jejich zájmům a jejich možnostem a spolupráci se zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.

Školní metodik prevence

Školní metodik prevence provádí standardní činnosti školního metodika prevence, které jsou vymezeny právním předpisem.

- a) Koordinuje přípravu „Školní preventivní strategie“ a „Preventivního programu školy“ a jejich zavádění ve škole, podle aktuálních potřeb a podmínek program inovuje, podílí se na jeho realizaci a vyhodnocuje jeho účinnost.
- b) Odborně a metodicky pomáhá především učitelům těch výchovně vzdělávacích předmětů, ve kterých je možné vhodnou formou zavádět do výuky etickou a právní výchovu, výchovu ke zdravému životnímu stylu a jiné oblasti preventivní výchovy.
- c) Poskytuje učitelům a ostatním pracovníkům školy odborné informace z oblasti prevence, pravidelně je informuje o vhodných preventivních aktivitách pořádaných jinými odbornými zařízeními.

- d) Navrhuje vhodné odborné metodické materiály a jiné pomůcky pro realizaci preventivního programu školy a navazujících preventivních aktivit školy.
- e) Sleduje ve spolupráci s dalšími pracovníky školy rizika vzniku a rizikové projevy chování a navrhuje cílená opatření k včasnému odhalování těchto rizik a řešení vzniklých problémů, informuje pracovníky školy o způsobech řešení krizových situací v případech výskytu rizikových projevů chování ve škole.
- f) Uplatňuje ve své činnosti především metody, které mají ověřenou účelnost a lze u nich měřit efektivitu.
- g) Spolupracuje především s okresním metodikem preventivních aktivit, popř. krajským školským koordinátorem prevence, účastní se pravidelných porad organizovaných těmito pracovníky a zajišťuje přenos zásadních informací z jejich obsahu do života školy.
- h) Spolupracuje na základě pověření ředitele školy se školskými a dalšími krizovými, poradenskými a preventivními zařízeními, se zařízeními realizujícími vzdělávání v prevenci a s institucemi zajišťujícími sociálně právní ochranu dětí a mládeže, zajišťuje informovanost žáků školy, jejich zákonných zástupců a pracovníků školy o činnosti těchto institucí a organizací.
- i) Zpracovává podklady pro informaci o „Preventivním programu školy“ pro okresního metodika prevence, popř. krajského školského koordinátora prevence.

Výchovný poradce

- a) Koordinuje společně s metodikem prevence aktivity školy v oblasti prevence,
- b) aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech,
- c) zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí, komunikaci s druhými,
- d) konzultuje problémy s odbornými pracovišti – speciálně pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna,
- e) navrhuje opatření,
- f) navrhuje svolání výchovné komise,
- g) vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci,
- h) jedná se sociálním odborem,
- i) učitelé informují výchovného poradce o případech výskytu agresivního chování ve třídě, signálů o potížích žáka (osobnostní, rodinné, vztahové), náhlém i trvalém neúspěchu v učení, obtížné komunikaci, konfliktu s rodiči, porušování pravidel soužití ve škole žákem.

Třídní učitel

- a) spolupracuje se školním metodikem prevence na zachycování varovných signálů, podílí se na realizaci „Preventivního programu školy“
- b) motivuje žáky k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě), podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy,
- c) zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci žáků třídy,
- d) získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném prostředí

V. Cíle prevence a preventivní plán pro školní rok 2023/2024 - SEPA

(Pracovní verze vygenerováno z programu SEPA na daný školní rok. K dispozici je u vedení školy a metodika prevence, Výsledkem je pak na konci školního roku "Výkaz".)

VI. Krizový plán

Krizový plán školy je sestaven na základě charakteristik a doporučených postupů při řešení rizikového chování, které se může objevit na základní škole.

Dále krizový plán shrnuje popisy rizikového chování a jeho cílem je stanovit závazný postup řešení pro všechny pracovníky školy v případech podezření či výskytu rizikového chování mezi žáky.

Krizový plán školy vychází z těchto dokumentů:

- 1. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28*
- 2. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j. 10194/2002-14*
- 3. Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. 21149/2016*
- 4. Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j. 14423/99-22*

Obecný postup při šetření:

- *Pokud se týká jednotlivce, promluvit si s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu změny.*
- *O zjištěných poznatcích informovat třídního učitele, příp. ředitele školy, metodika prevence, výchovného poradce.*
- *Pokud se změna týká celého kolektivu, přenechat šetření na metodikovi prevence a výchovném poradci (+pokud je to možné tak v přítomnosti někoho z vedení školy).*
- *Třídní učitel o zjištěném stavu informuje zákonné zástupce žáků a s ohledem na situaci buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky zákonným*

zástupcům nabídne pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení. Rodiče žáků jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování svých dětí a mají možnost kdykoliv žádat vysvětlení a objasnění hodnocení nebo postupů řešení. Mají možnost se kdykoliv obrátit na ředitele školy a žádat přešetření situace. Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje na předcházení rizik, která směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

VYBRANÉ KRIZOVÉ OBLASTI, KRIZOVÉ PLÁNY a POSTUPY

ZÁŠKOLÁCTVÍ

Charakteristika

Za záškoláctví („chození za školu“) je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přešůpek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku. Záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole. Nezřídka je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince. Často bývá nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

Primární prevence záškoláctví

- Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti.
- Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se školním řádem.
- Podmínky stanové školním řádem pro docházku do školy:

Nepřítomnost žáka ve škole zásadně omlouvají zákonní zástupci ze zdravotních a jiných vážných důvodů. Toto je nutno učinit do 3 dnů od začátku nepřítomnosti žáka (školský zákon § 50, odst. 1). V předmětu tělesná výchova ředitelka školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře.

Součástí další prevence je pravidelné zpracovávání dokumentace o absenci žáků, součinnost se zákonnými zástupci, analýza příčin záškoláctví žáků včetně přijetí příslušných opatření, výchovné pohovory s žáky, konání výchovných komisí ve škole, spolupráce s institucemi pedagogicko-psychologického poradenství, s orgány sociálně-právní ochrany dětí a s občanskými organizacemi.

Doporučené rady při zjištění záškoláctví

- Nejdůležitějším momentem je zjištění příčiny, proč se žák k záškoláctví uchyluje. Na základě tohoto zjištění je možné dále jednat. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.
- Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů, učitele a i poradenských pracovníků školy.
- Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu.
- Dalším důležitým krokem je získání rodičů ke spolupráci, nikoli k boji mezi školou a žákem.
- Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
- Rozmáhá-li se záškoláctví ve větším rozsahu a máme-li podezření na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry SPC, OSPOD a SVP.
- Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, zprostředkovat mu péči psychologa.
- Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při návratu do kolektivu. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru.
- Domluvit se s rodiči na pravidelné komunikaci, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.

Řešení neomluvené nepřítomnosti

§50 základní škola dle školského zákona – *Zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka.*

- Již při počtu neomluvených hodin **1 – 2 hodiny** kontaktuje třídní učitel zákonné zástupce a vyzve je k návštěvě školy k projednání nepřítomnosti žáka. O průběhu a závěrech schůzky se provede zápis, který zúčastněné osoby (třídní učitel, metodička prevence, zákonný zástupce) podepíší a každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- Při počtu neomluvených hodin **3 – 10 hodin** svolává ředitelka školy školní výchovnou komisi, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitelka školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovná poradkyně. O průběhu a závěrech jednání školní výchovné komise se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- Při počtu neomluvených hodin **nad 10 hodin** svolává ředitelka školy školní výchovnou komisi, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitelka školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovná poradkyně, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodička prevence. O průběhu a závěrech jednání školní výchovné komise se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka **přesáhne 25 hodin**, ředitelka školy zašle bezodkladně oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu.
- V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, pokud již byli zákonní zástupci pravomocným rozhodnutím správního orgánu postiženi pro přešoupek podle ustanovení zákona, je třeba postoupit v pořadí již druhé hlášení o zanedbání školní

docházky Policii ČR, kde bude případ řešen jako trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže.

ŠIKANA

Charakteristika

Škola je povinna řešit šikanu ve škole a na akcích pořádaných školou, mimo školu je to věc policie a rodičů. Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumějí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování, až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobost a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikana – řeší učitel ve spolupráci s TU, ŠMP, VP, vedením školy

Doporučený postup při vyšetřování počáteční šikany

- Konfrontace svých pozorování s dalšími kolegy a TU.
- oznámit své podezření ŠMP, VP, vedení školy a s nimi konzultovat další postup, využití odborných technik, identifikace rolí a závažnosti.
- vyslechnout co nejvíce nezáujatých svědků (vše zapisovat).
- spojit se s rodiči oběti a požádat o spolupráci.
- vyslechnout oběť (citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a diskrétnost,). Nikdy neřešit problém před celou třídou.
- vyslechnout agresory, znemožnit jejich domluvu, soustředit se na rozpory ve výpovědích, vytipovat nejslabší článek vyřešení,
- nikdy nekonfrontovat oběti a agresory.
- po vyšetření svolat výchovnou komisi (zvlášť pozvat rodiče agresorů a oběti, seznámit je se situací, sdělit navrhovaná opatření – terapie, osobnostní výcvik,
- rozebrat situaci ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit po- trestání viníků,
- pracovat se třídou a celý třídní kolektiv nadále pozorně sledovat.

Doporučený postup při vyšetřování pokročilé šikany

- záchrana oběti
- při vyšetřování stejný postup popsán výše

- nahlášení PČR, popřípadě dalším orgánům např. OSPOD
Kyberšikana – řeší učitel za spolupráce TU, ŠMP, VP, vedení školy, specialisty IT
- zajistit ochranu oběti
- informovat ŠPP a vedení školy
- zajistit důkazy s podporou IT kolegy
- vyšetřit všechny souvislosti a provést o tom zápis, který bude uložen do agendy ŠMP
- informovat zákonné zástupce
- spolupracovat s PČR, IT expertem, OSPODem
- vyvodit sankce

ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA PEDAGOGA

Šikana zaměřená na pedagoga ze strany žáků musí být chápána jako celostní problém, který se týká všech členů školy. Nejedná se o individuální záležitost konkrétního pedagoga. Tato šikana je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog. Do této pozice se může dostat i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět a má dobré pedagogické schopnosti. Šikana zaměřená na pedagoga se nejčastěji odehrává ve škole, ale může probíhat i v kyberprostoru.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na pedagoga

- dobré sociální klima (vytváření a udržování bezpečné školy)
- podpora pedagogů vedením školy (důvěra, spolupráce, nekonfliktní způsob řešení problému)
- pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě
- pedagog reaguje na konflikt nebo nerespektování včas
- pedagog posiluje zapojení žáků do výuky, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků (jeho výklad je srozumitelný na odpovídající hranici obtížnosti)
- pedagog neponižuje nebo nezesměšňuje žáky před třídou, při hodnocení zachovává jejich důstojnost
- pedagog dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, a staví na jejich silných stránkách
- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm (ŠMP, VP), případně s vedením školy

Specifika pro řešení šikany zaměřené na pedagoga

- pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je podporován vedením školy a ostatními pedagogy
- tým školního poradenského pracoviště zajistí pro pedagoga bezpečí, řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy
- v případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem, který je uveden pod bodem c)
- v případě potřeby (traumatický zážitek) je důležité zajistit pro pedagoga odbornou pomoc
- pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě
- v případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce

Krizový plán – šikana zaměřená na pedagoga

Pedagog v pozici oběti šikany se řídí tímto postupem:

- vyhledá pomoc - obrátit se může na: ředitelku školy
školní metodik prevence (ŠMP)
výchovnou poradkyni (VP)
kolegu, ke kterému má důvěru
- informuje vedení školy, které v případě potřeby zajistí pro pedagoga bezpečí
- tým školního poradenského pracoviště zajistí šetření dané situace
- postup šetření: rozhovor s obětí
rozhovor se svědky
rozhovor s agresorem
- podle závažnosti lze přizvat odborníka na problematiku šikanování z PPP
- vedení školy pozve zákonné zástupce agresora/rů do školy k pohovoru s výchovnou komisí
- VK dohodne se zákonnými zástupci další postup – kázeňská opatření dle závažnosti, doporučení odborné pomoci, informování OSPODu, Policie ČR
- ŠMP a VP zajistí znovunastolení bezpečí ve třídě, ve které se šikana odehrávala (např. intervenční program)
- vedení školy nabídne pedagogovi podporu a odbornou pomoc

KYBERŠIKANA

Charakteristika

Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky, videonahrávek, fotografií apod.

Doporučený postup při kyberšikaně

Kyberšikana – řeší učitel za spolupráce TU, ŠMP, VP, vedení školy, specialisty IT

- zajistit ochranu oběti
- informovat ŠPP a vedení školy
- zajistit důkazy s podporou IT kolegy
- vyšetřit všechny souvislosti a provést o tom zápis, který bude uložen do agendy ŠMP, VP a TU
- informovat zákonné zástupce
- spolupracovat s PČR, IT expertem, OSPODem
- vyvodit sankce

AGRESE VE ŠKOLE

Charakteristika

Verbální agrese jsou velmi častým jevem. Je především nutné jednoznačně a jasně deklarovat nesouhlas a takové chování odmítnout. Děti budou mluvit tak hrubě, jak jim to okolí dovolí, a je nutné, aby si byly vědomy toho, že se jedná o nepřijatelné chování a měly tedy

potřebu vulgární mluvu na veřejnosti skrývat. Řeč je natolik spjata s myšlením, že velkorysá společenská tolerance užívání nejhrubších výrazů s sebou nutně nese i hrubé chování.

Doporučený postup při verbální agresi

- Stanovit ve třídě obecná pravidla soužití jako vyjádření morálních hodnot. Tato pravidla tvořit společně se žáky a jasně v nich deklarovat požadavek slušného mluvení a chování.
- Mladší děti trpělivě opravovat a dávat jasně najevo, že veřejné užívání hrubých výrazů není ve škole přípustné a společensky je to nevhodné.

Pokud žákovo chování a jednání ohrožuje bezpečnost a zdraví jeho, ostatních žáků, vyučujících, zaměstnanců školy, jiných osob je škola povinna uvědomit zákonného zástupce, případně doporučit odbornou péči. Dle konkrétních okolností je třeba přivolat i OSPOD či orgán Policie ČR apod.

NÁVYKOVÉ LÁTKY

Charakteristika

Do této oblasti spadá široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti zejména pak distribuce a užívání alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek, gambling atp.

Škola vytváří podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy, v jejím okolí, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti. Škola jasně vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy. Poskytuje žákům i rodičům nezbytné informace, týkající se jejich ochrany před tímto jevem. Působí na žáky v oblasti primární prevence, a to formou, která je věcná, pravdivá a přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí, školskými poradenskými zařízeními apod.

Doporučené postupy v následujících situacích

Postup při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy:

- tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v jeho konzumaci pokračovat
- **o nálezů ihned uvědomit vedení školy**
- **pedagogický pracovník sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka** (zejména s informací, odkud/od koho tabákový výrobek má), tento záznam poté školní metodička prevence založí do své agendy
- **třídní učitel informuje zákonného zástupce nezletilého žáka**
- v závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyzoomí škola orgán sociálně-právní ochrany obce, škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc
- z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba **vyvodit sankce stanovené školním řádem**

Postup při zadržení alkoholu u žáka:

- pedagogický pracovník zabavenou tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury
- **o nálezů ihned uvědomí vedení školy**
- **o nálezů sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka**, u kterého byl alkohol nalezen, s uvedením **data, místa, času nálezů a se jménem žáka** (zápis podepíše i **žák**, u kterého byl alkohol nalezen nebo který jej odevzdal), v případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu
- **zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně**, zápis založí školní metodická prevence do své agendy
- **o nálezů vyrozumí zákonného zástupce žáka**; v případě, že jde o **opakovaný nález** u téhož žáka, **vyrozumí i orgán sociálně-právní ochrany**, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností

Postup při konzumaci alkoholu v prostorách školy

- alkohol je třeba žákovi odebrat a zajisti, aby nemohl pokračovat v jeho konzumaci
- podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně podle dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí
- v případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že **je ohrožen na zdraví či na životě, musí škola zajistit nezbytnou pomoc a péči a přivolat lékařskou službu první pomoci**
- jestliže **akutní nebezpečí nehrozí**, sepíše pedagogický pracovník o události stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména s informací, odkud/od koho alkohol má), který školní metodická prevence založí do své agendy a vyrozumí vedení školy
- v případě, že žák **není schopen pokračovat ve vyučování, škola ihned vyrozumí jeho zákonného zástupce** a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
- jestliže není **zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dětí** obce a vyčká jeho pokynů, škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc
- **zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole** i v případě, kdy je žák schopen výuky
- **pokud se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost vůči orgánu sociálně-právní ochrany dítěte**, oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností (podle místa bydliště dítěte)
- z konzumace alkoholu ve škole je třeba **vyvodit sankce stanovené školním řádem**

Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno **navádění** jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

V případě **podezření na intoxikaci** žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), avšak pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce.

Obdobný postup zvolí pedagog i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu.

Postup při nálezů OPL ve škole:

- v případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, **nepodrobují ji žádnému testu a ihned uvědomí o nálezů vedení školy**
- za přítomnosti dalšího pracovníka školy **vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů, obálku přelepí a opatří razítkem školy, svým podpisem a uschovají do školního trezoru**

- o nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky

Postup při zadržení podezřelé látky (OPL) u žáka:

- pedagogický pracovník zabavenou látku nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury
- o nálezu ihned uvědomí vedení školy
- o nálezu sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, s uvedením data, místa, času nálezů a se jménem žáka (zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena nebo který ji odevzdal), v případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu
- zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně, zápis založí školní metodická prevence do své agendy
- o nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka
- v případě intoxikace žáka předají zajištěnou látku přivolanému lékaři

F. Podezření z přechovávání nebo distribuce OPL:

- přechovávání nebo dokonce distribuce OPL je vždy protiprávním jednáním
- jestliže má pracovník školy důvodné podezření, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR (jedná se o podezření ze spáchání trestného činu), zkonzultují další postup a informují zákonného zástupce
- žáka izolují od ostatních, neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí

G. Postup při konzumaci OPL:

- v případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy v době školního vyučování nebo v rámci akcí, které škola pořádá, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit
- návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl pokračovat v její konzumaci
- podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dle dalších okolností pedagogický pracovník, posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí
- v případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví či na životě, zajistí škola nebytnou pomoc a péči a přivolá lékařskou službu první pomoci
- jestliže akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy
- v případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
- jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany a vyčká jeho pokynů, škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc
- zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (resp. schopen dbát pokynů pracovníků školy)
- současně splní oznamovací povinnost vůči orgánu sociálně-právní ochrany dítěte, oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností (podle místa bydliště dítěte)
- z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem (nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele - uživatel je nebezpečný pouze sám sobě, distributor všem)

Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.

Rovněž **navádění** jiných žáků k užívání návykových látek je považováno za nebezpečné a **protiprávní jednání**.

NEKÁZEŇ

Charakteristika

Nekázeň je opakem neboli protikladem kázně. Je ovšem nutné si uvědomit, co je vlastně kázeň a mít tento fakt přesně stanoven. Nekázeň je tedy porušení kázně, což v realitě znamená nedodržení určitého pravidla či normy. Jejich nedodržení se zpravidla odehrává s určitým sociálním jednáním. Toto sociální jednání pak nazýváme kázeňský přestupek. Kázeňský přestupek je tak porušení určitých norem, pravidel či očekávaných sociálních rolí jedince.

Doporučený postup při zjištění nekázně ve škole

- Pohovor se žákem – mezi pedagog. pracovníkem, žákem, výchovným poradcem s cílem spolupráce na bázi domluvy.
- Jednání s žákem a zákonným zástupcem - problémové chování je řešeno v rámci školy mezi pedagog. pracovníkem, žákem, jeho zákonným zástupcem, výchovným poradcem. Cílem je dohoda na společném postupu při řešení nekázně (motivovanost a kompetence zákonných zástupců žáka, zvýšení kontroly a tlaku na změnu). Lze využít služeb školního psychologa.
- Jednání výchovné komise - tvoří ji ředitel školy, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, žák a jeho zákonný zástupce. Tato komise je obvykle posledním pokusem školy řešit potíže s žáky, než se obrátí na další orgány, jako jsou odbor sociálně právní ochrany dětí, Policie ČR apod. Z jednání se pořizuje zápis, který všichni přítomní podepisují. Tento zápis slouží jako podklad pro další orgány, které škola informuje o svém postupu.
- Postoupení případu další straně – po aktuálním využití dostupných způsobů řešení problémového chování žáka a možnosti podpory zákonných zástupců je případ předán do kompetence další straně – OSPOD, PPP, SVP apod.

+ ZRANĚNÍ ŽÁKA

V případě vzniku zranění provede pedagog první pomoc a úraz nahlásí pověřenému pedagogovi, který nehodu zapíše do knihy úrazů.

V případě vzniku vážnějšího zranění provede pedagog první pomoc. Přivolá kolegu se zdravotnickou kvalifikací, který pokračuje v první pomoci. Přivolá lékaře (žák je transportován k lékaři) nebo je přivolána RLP. Případ oznámí vedení školy a úraz je zapsán do knihy úrazů. Zástupkyně ředitelky školy sepíše záznam o úrazu.

VII. Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování

Školní úspěšnost i neúspěšnost je ovlivňována jednak osobností žáka – např. nízkou odolností vůči zátěži, poruchami učení a chování, zdravotními komplikacemi žáka, ale také nemotivujícím rodinným zázemím. Žáci jsou často ohroženi sociálně nežádoucími jevy, mají problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole. Při řešení školních neúspěchů je nutná úzká spolupráce pedagogických pracovníků, zákonných zástupců a žáka samotného. Často je nutná i konzultace s odborníky. Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 72/2005 Sb. (novelizace vyhlášky pod č. 197/2016 Sb.) a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek k zlepšení jejich školní úspěšnosti.

Příčiny školní neúspěšnosti:

- a) osobnost dítěte - snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká sebedůvěra, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka
- b) rodina - nepodnětné rodinné prostředí, rozdílné osobnostní a sociální podmínky života v rodině, nesprávné typy výchovy, složitá rodinná situace
- c) nedostatky ve výchovně vzdělávacím procesu ve škole – malá aktivizace žákovy osobnosti ve vyučování, nedostatečná motivace, nerespektování vývojových hledisek a principů pedagogické práce, špatné vztahy mezi učitelem a žákem, popřípadě mezi žákem a spolužáky, konflikty ve spolupráci školy s rodinou

Podpůrné kroky předcházející školní neúspěšnost ze strany školy:

1) individuální přístup k žákovi

- přiměřená časová dotace
- ověření pochopení zadání úlohy
- poskytování zpětné vazby
- preferování ústní formy ověřování znalostí
- zadávání vhodných cvičení na ověřování znalostí
- práce s chybou, v případě potřeby vypracování PLPP

- nabídka individuálních konzultací i v době distanční výuky

2) zohlednění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

3) reedukace, pedagogická intervence, předmět speciální pedagogické péče

- pravidelné informování rodičů o výsledcích výchovně vzdělávacího procesu (třídní schůzky a konzultace)
- případné individuální konzultace s rodiči (ve škole nebo online)
- soustavný dohled rodičů na domácí přípravu žáka na výuku

4) důsledně vyžadovat plnění domácích úkolů

5) při přetrvávajících obtížích doporučit návštěvu odborného pracoviště (např. PPP Jičín)

6) řídit se doporučením na základě vyšetření v ŠPZ

7) v případě nutnosti vypracování IVP

VIII. Doplnění a vymezení pojmu šikana

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Přímá šikana může mít podobu

- fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy)
- verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy)
- neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek)

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická (záměrná ignorace nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace. Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů s dehonestujícím obsahem na jméno žáka či učitele, prezentace ponižujících videí na portálech jako youtube.com, facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah.

Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více, či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

IX. DUŠEVNÍ ZDRAVÍ ŽÁKŮ

Naše škola podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity). Duševní zdraví a preventivní strategie s tím spojená bude začleněna do našich strategických plánů prevence v druhém pololetí školního roku 2023/2024.

Cílem působení v oblasti výše uvedené prevence rizikového chování je žák odpovědný za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům,
- schopný dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí,
- s dovednostmi, které přirozeně zabraňují vzniku sociálně psychologických jevů,
- schopný řešit, případně schopný nalézt pomoc při řešení problémů,
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám,
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.